

De toekomst begint nu en je kan er deel van zijn

NPOB-Campagne 20 jaar verder

Robuuste aaneengesloten natuurcomplexen in onze valleien: topbiodiversiteit, klimaatbuffer en waterretentie

Wat een bijzondere dagen beleven we toch. EU-Biodiversiteitsstrategie, Van Boer tot Bord (farm to fork) strategie, VN Klimaatconferentie Glasgow, VN Biodiversiteitstop Kunming, Green Deal, Blue Deal en niet te vergeten: op 19 september vierden we met succes 50 jaar NPOB, Regionale Vereniging Natuur en Landschap op de weide van Rock Werchter. Daar toonden we hoe we de voorbije jaren het verschil maakten, maar ook hoe we met volle ambitie vooruitkijken naar 20 jaar verder. De toekomst begint nu en je kan er deel van zijn.

20 jaar verder: dat begint vandaag

Engagement voor klimaat, milieu, natuur en landschap betekent dat je bezig bent met de toekomst. We zitten op vele kantelpunten met kansen en uitdagingen. Topconferenties van de Verenigde Naties, Europese strategieën en ook veel beweging in Vlaanderen: stikstof (PAS), Blue Deal en natte natuur, 4000 ha bijkomend bos, nieuw landbouwbeleid.

Vanuit dit globaal perspectief kijken we naar het Vlaams beleid en wat wij zelf kunnen doen.

Stikstofdepositie moet drastisch omlaag

Op Vlaams niveau is er de aanpak van de stikstofproblematiek waar eindelijk na het stikstofarrest de problemen effectief benoemd en niet langer van tafel kunnen geveegd worden. De stikstofdepositie is zodanig dat het voortbestaan van alle kwetsbare natuur bedreigd is, zowel van de bossen, de heide en vennen als van de graslanden. De typische vegetaties raken onder invloed van stikstof overwoekerd door stikstofminnende planten zoals bijv. bramen. De tijd dat het beleid zoals struisvogels de kop in het zand kon steken, is voorbij. Maatregelen om de stikstofuitstoot drastisch te verminderen en terzelfdertijd een krachtig natuurherstelbeleid te voeren moeten nu genomen worden. De discussie wordt momenteel gevoerd binnen de Vlaamse Regering.

Een radicale omslag in het waterbeleid

Iedereen herinnert zich 14 juli 2021. De grote zomeronweders. Voor het waterbeleid zal er een voor én een na 14 juli zijn. Mogelijk krijgen we eindelijk een paradigmashift. Voor 14 juli bleef het bij pappen en nathouden (of net het omgekeerde): uitdiepen van grachten en beken om het water zo snel mogelijk stroomafwaarts te voeren. En na 14 juli zal een integraal waterbeleid met

natuurgebaseerde oplossingen het uitgangspunt moeten zijn. Het is duidelijk dat het waterbeleid na 14 juli moet vertrekken van de volgende operationele krachtlijnen:

1. **Robuuste niet-gecompartmenteerde valleien**, van bron tot monding en van linkervalleiflank tot rechtervalleiflank, die ruimte geven aan natuur en water met vrij meanderende rivieren, ont dijking en herstel van de meanders.
2. **Krachtige uitbouw beheerde natuurcomplexen tot 10% van de landoppervlakte** als hotspots van biodiversiteit en als klimaatbuffer. Dat houdt in: herstel van de waterhuishouding op systeemniveau, vergroten van de samenhang van de gebieden door opheffing van enclaves die de inrichting en het beheer onmogelijk maken en het garanderen van de milieukwaliteit voor de instandhouding van de natuurkwaliteit. Deze 10% beheerde natuurreservaten zijn ingebed in 30% van de oppervlakte als beschermde natuur. Dit in uitvoering van de Europese Biodiversiteitsstrategie.
3. **Een levend landbouwgebied met minstens 10% biodiversiteitsruimte** (NPA: niet-productief areaal) in het agrarisch gebied, d.w.z. een robuuste groenblauwe dooradering van het agrarisch landschap met struwelen, hagen, bosjes, houtkanten, gebufferde taluds en overal brede bufferstroken die ook een biodiversiteitsfunctie hebben en zorgen voor waterretentie en vertraagde piekafvoer, en die de afstroom van tonnen sediment naar de valleien en de rivieren voorkomen.
4. **Een leefbaar stedelijk gebied en bebouwde omgeving** met klimaatbuffers en waterbuffers die tevens groenzones zijn en hitte-eilanden tegengaan. Doorvoering van een reële betonstop, terugdraaien van slecht gelegen nog niet aangesneden woongebied, behoud van open landschappen met het wegwerken en sanering van in het verleden gegroeide kankers.

LAAT DE NATUUR NIET STIKKEN

Bescherm ze met een ambitieuze stikstofaanpak

De overvloed aan stikstof verstikt de natuur: bramen en netels woekeren, bomen sterven af, de paarse heide kleurt bruin, bloemen, bijen en vlinders verdwijnen, helder water wordt groene drab. Dat moet anders. Hoe? Door een halvering van de overschrijding tegen 2030 en 0% overschrijding tegen 2045.

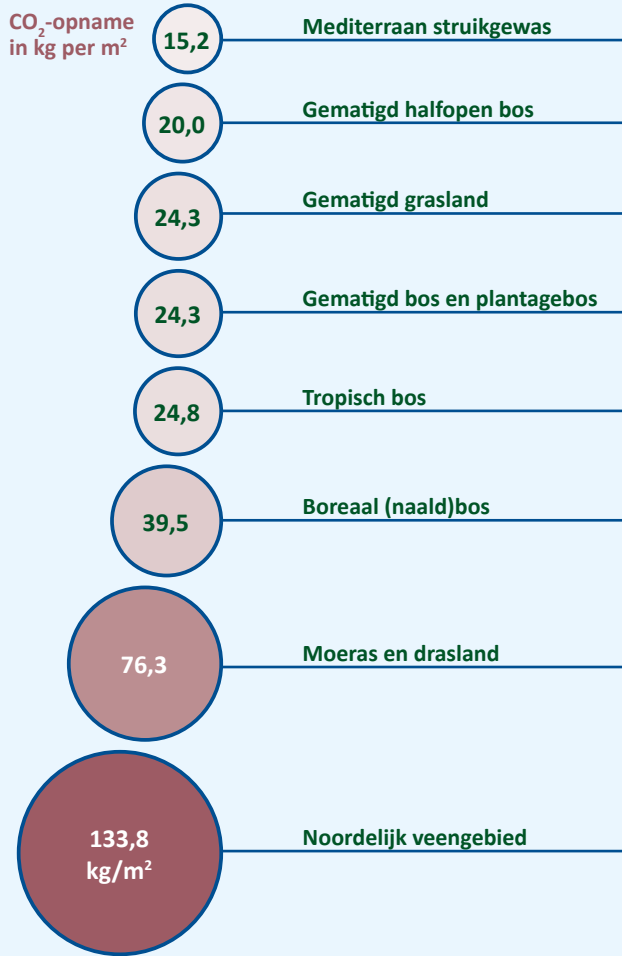
www.natuurpunt.be/stikstof • [#laatdenatuurnietstikken](https://twitter.com/laatdenatuurnietstikken)

CO₂-opname

Ecosystemen verschillen in capaciteit wat betreft opname van CO₂ in bodem en vegetatie.

Veengebieden zijn de onbetwiste kampioenen!

Vlaams landbouwbeleid ondermaats

Op ditzelfde ogenblik is Vlaanderen bezig met het maken van een operationeel plan voor de uitvoering van het Europees Landbouwbeleid voor de komende periode. Dat zal bepalend voor de natuur in het agrarisch landschap. En ook hier hebben we te maken met een mogelijk kantelpunt. De achteruitgang van de biodiversiteit is het meest uitgesproken binnen het landbouwgebied. Europa heeft een nieuwe strategie uitgerold: 'Van Boer tot Bord' (*farm to fork*). Die strategie is inmiddels goedgekeurd in het Europees Parlement. Toch is hier bij de Vlaamse doorvertaling van dit Europees Landbouwbeleid veel te weinig van terug te vinden. Wat een kans zou kunnen geweest zijn voor een omslag is herleid tot een reeks minuscule muizenstapjes waarvan de efficiëntie niet gegarandeerd is. Ze beantwoorden niet aan het noodzakelijke ambitieniveau om zowel de klimaat- als de biodiversiteitscrisis aan te pakken. Daarom zal 'alle hens aan dek' nodig zijn om dit beleid nog bij te stellen.

De Vlaamse invulling van het gemeenschappelijk landbouwbeleid had een structurele bijdrage kunnen leveren aan het behoud en de versterking van de landschapselementen (hagen, struwelen, taluds...), aan het tot stand brengen van een robuuste groenblauwe dooradering binnen het landbouwgebied en aan het behoud en herstel van de laatste decennia gescheurde graslanden in de valleien. Op geen enkele van deze punten is het beleid zoals door het departement Landbouw en Visserij in ontwikkeling is doortastend en ambitieus. Veel mooie woorden over vrijwilligheid, die weinig zoden aan de dijk zetten.

Behoud en herstel van de graslanden in de valleien

De laatste decennia zijn enorm veel graslanden in de valleien gescheurd en omgezet tot maisakkers. Dat is nefast voor de capaciteit van waterretentie en -opslag in de vallei, is de motor tot extra drainage en een ramp voor de biodiversiteit en het klimaat.

Natte, waterverzadigde graslanden zijn zeer belangrijk voor de opslag van CO₂. Ontwatering in valleien daarentegen tast ook de veengebieden aan waardoor ze i.p.v. CO₂ op te slaan, de historische opslag van CO₂ vrijgeven. In veen ligt veel CO₂ opgeslagen. Volgens de gelauwerde Nederlandse professor Hans Joosten is de hoeveelheid CO₂ die in veenweiden ligt opgeslagen gigantisch:

"Een laag veen van slechts 15 centimeter bevat net zoveel koolstof als een tropisch regenwoud. Anderhalve meter veen staat dus voor tien tropische regenwouden! Het potentieel om het klimaat te beschermen is dus gigantisch."

■ Herstel moeras- en soortenrijk grasland: belangrijk voor biodiversiteit, o.a. voor zeldzaam geworden flora en daaraan gebonden insecten. Ook belangrijk voor koolstofopslag. Foto Pieter-Jan Alles

■ **Robuuste vallei in wording.** Hier de Hagelandse Vallei waar de oppervlakte beheerd natuurgebied intussen meer dan 1000 ha bedraagt. Foto Fb NP Holsbeek

Bij ontwatering en drainering van veengebieden krijg je dus een CO₂-bom die vrijkomt. Maar als ze hersteld en weer vernat worden, zijn ze belangrijke koolstofvangers. Veengebieden spelen een cruciale rol in onze strijd tegen de klimaatverstooring evenals in het biodiversiteitsbehoud. De boodschap post 14 juli is dus: terug **vernatten** van de valleien met hun veengebieden en wat nat is, nat laten. Ook de andere natte graslanden met permanente hoge grondwaterstand zijn trouwens van groot belang voor de CO₂-opslag en heel het klimaat- en biodiversiteitsbeleid.

Robuuste valleien voor klimaatbuffering en versterking van de biodiversiteit

Het is duidelijk dat het klassiek beleid van ontwatering, drainage, snelle afvoer, scheuren van graslanden in de valleien zijn beste tijd gehad heeft. Meer dan dat: het is volledig contraproductief en zadelt de samenleving op met vele problemen en kosten. Een copernicaanse ommekeer is meer dan nodig en urgent. Vanuit deze optiek is versterking van de natuurgebieden in de valleien zeer doeltreffend, efficiënt en heeft een grote maatschappelijke meerwaarde.

De natuurcomplexen die inmiddels uitgebouwd zijn in de valleien in Oost-Brabant kunnen voor deze nieuwe benadering vliegwiel en gangmaker zijn. Wat een mooie voorbeelden kunnen wij nu al tonen! Kijk naar wat nu reeds gerealiseerd is in pakweg de Groene Vallei, De Dijlevallei, De Hagelandse vallei en de Demeren Getevallei, waar door het aanéénrijgen van perceel per perceel inmiddels de eerste samenhangende natuurgebieden zich aftekenen. Die roepen om verder uitgebouwd te worden tot aaneengesloten complexen, waardoor ze maatschappelijk nog meer kunnen renderen met hun ecosysteemdiensten.

De riviersysteembenadering post 14 juli, de nood aan klimaatbuffers en de biodiversiteitscrisis nopen om het aangevatte werk in een stroomversnelling te brengen. Een lokale gebiedscoalitie heeft de kandidatuur ingediend van de Demervallei als een potentieel Nationaal Park en de Getestreek als potentieel Vlaams Landschapspark. Indien de Demervallei zou geselecteerd worden om een masterplan uit te werken als Nationaal Park (met meer dan 5000 ha beheerde natuur) en de Getestreek (waar we als Natuurpunt nu reeds meer dan 1000 ha natuur beheren) als Landschapspark, dan zou dat kunnen helpen om alles in een sterke stroomversnelling te brengen.

GeefomNatuur

Intussen werken de reservatenteams en de afdelingen met man en macht aan de verdere

uitbouw van de reservaatcomplexen. Voor 2019 en 2020 werd in Oost-Brabant niet minder dan 230 ha bijkomend natuurgebied aangekocht. We zetten bij onze fondsenwervingscampagne in dit nummer van Natuur en Landschap twee speerpunten in de kijker: nl. de Demervallei van provinciegrens tot monding in de Dijle te Werchter en de Getevallei van gewestgrens tot provinciegrens in Halen.

Je kan de uitbouw van de huidige reservaten tot deze robuuste natuurcomplexen steunen via de fondsenwervingscampagne. Doe daarom een storting op rekening **BE56 2930 2120 7588** van Natuurpunt Beheer, Coxiestraat 11 te 2800 Mechelen met vermelding '**Project 3999 NPOB**'. Voor elke gift vanaf € 40 ontvang je een fiscaal attest.

Hugo Abts

voorzitter Natuurpunt Oost-Brabant,
Regionale Vereniging Natuur en Landschap

■ **Trilveen in Vorsdonkbroek in de Demervallei: herstel van veengebied met een Europese habitat van kleine zeggevegetatie.** Veen is de absolute kampioen in CO₂-opslag. Inzetten op nathouden van valleien is inzetten op mildering van de klimaatverandering. Foto Luc Vervoort